

De impact van de Nationale Klimaattop 2016 in kaart

Cover image © Fotolia.com-alphaspirit

Door: Giel Linthorst en Esther Eggink, Ecofys

Datum: 26 oktober 2016

Deze publicatie is in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu opgesteld.

Bring Paris home

De opwarming van de aarde beperken tot ruim onder de 2 graden, dat spraken 195 landen af in het klimaatakkoord van Parijs (2015). In Nederland gebeurt er al veel op klimaatgebied. Om dit te versnellen, te verbreden en te verdiepen heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu de Nationale Klimaattop op 26 oktober 2016 georganiseerd. Op deze top komen diverse decentrale overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven samen om het klimaatakkoord van Parijs te vertalen naar concrete acties in Nederland. Een verscheidenheid aan initiatieven heeft onder meer geleid tot twaalf nieuwe afspraken en drie plannen die worden gelanceerd op de Klimaattop. In deze publicatie heeft Ecofys in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu de CO₂ impact van deze 15 initiatieven voor Nederland berekend.

De Nationale Klimaattop heeft een substantiële impact in 2030

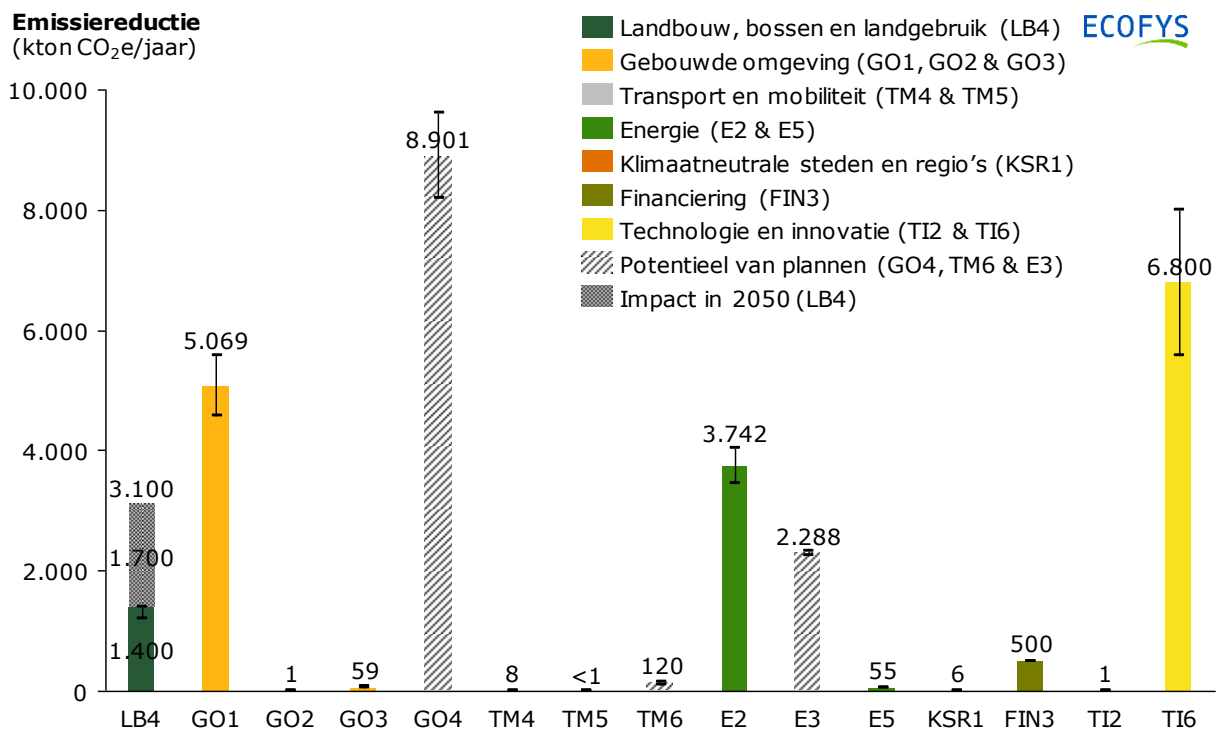
Tijdens de bijna 50 break-outsessies op de Klimaattop worden er bij twaalf sessies concrete nieuwe afspraken ondertekend om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland te reduceren. Wanneer al deze twaalf nieuwe afspraken worden gerealiseerd, reduceren zij samen 17,6 Mton CO₂-equivalenten (CO₂e) in het jaar 2030, wat overeenkomt met 9% van de huidige jaarlijkse Nederlandse broeikasgas emissies. De drie afspraken met de grootste CO₂e reductie zijn de "Lancering CO₂ Smart Grid" (TI6), "De transitie van aardgas naar duurzame warmte" (GO1) en "Aan de slag met energiebesparing bij bedrijven" (E2), samen verantwoordelijk voor de reductie van 15,6 Mton CO₂e oftewel 89% van de totale impact van de Klimaattop.

Daarnaast zijn er drie plannen die nog in een priller stadium zijn. De initiatiefnemers hebben de potentie van deze plannen al in kaart gebracht. Deze potentie is vertaald naar CO₂e reductie en is ook opgenomen in deze publicatie. De plannen om met dit potentieel aan de slag te gaan worden ondertekend op de Klimaattop. Dit zijn het "Deltaplan Duurzame Renovatie, Route 15.000" (GO4), "Energiepotentie watersysteem" (E3) en "Truckplatooning: creating next generation mobility!" (TM6). De potentie van deze plannen samen is een reductie van 11,3 Mton CO₂e. Van deze drie plannen is nog niet bekend in welke mate de potentie in 2030 gerealiseerd kan worden en daarom is dit getal niet meegenomen in de totale impact van de Klimaattop.

De initiatieven uit de andere sessies zijn ook van groot belang voor het verder brengen van de klimaatdoelstellingen in Nederland. Deze dragen bij door middel van inspiratie, het voorsorteren op nieuwe afspraken en het versnellen van al bestaande doelstellingen. In deze publicatie zijn deze initiatieven niet gekwantificeerd.

Impact per initiatief

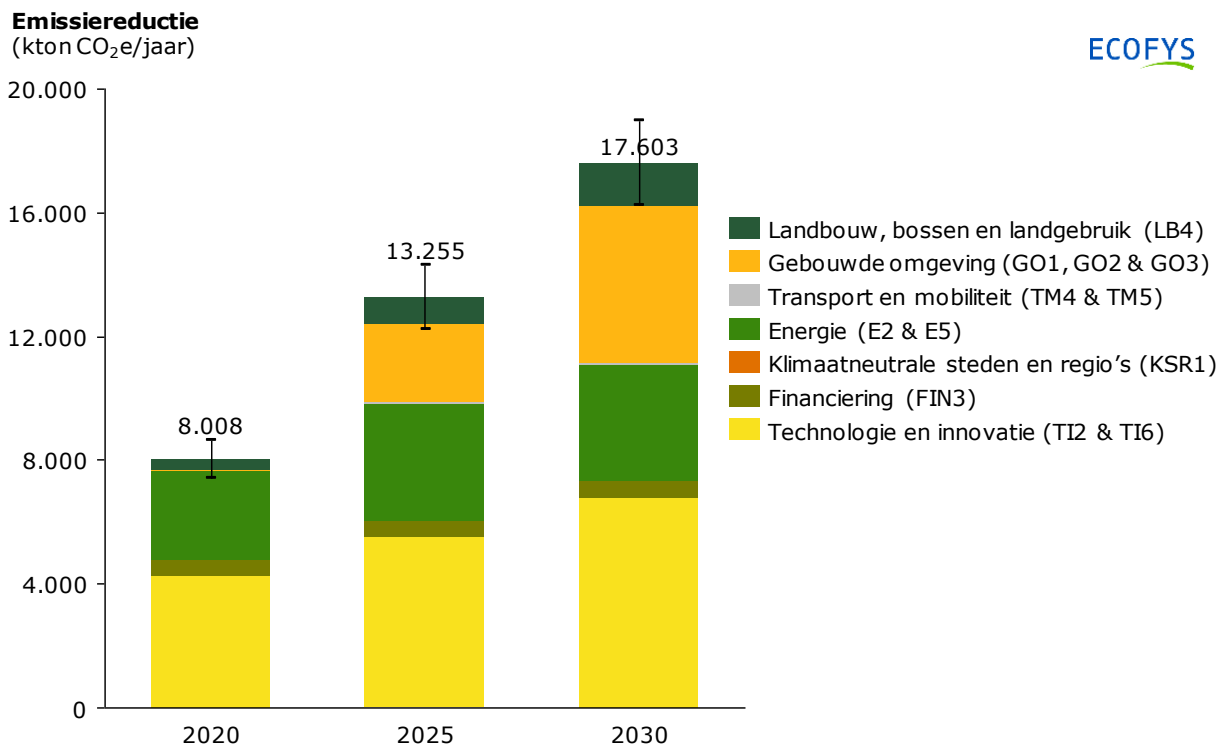
In onderstaande grafiek staat de CO₂e impact voor Nederland per initiatief in 2030. Dit zijn zowel de twaalf nieuwe afspraken als de drie plannen. De kleuren van de nieuwe afspraken reflecteren de thema indeling van de break-outsessies van de Klimaattop. De thema's staan in de legenda. De drie plannen zijn gearceerd aangegeven. De volledige namen van de break-outsessies en bijbehorende initiatieven staan verderop in deze publicatie. Voor de berekeningen is uitgegaan van de gegevens aangeleverd door de initiatiefnemers en de haalbaarheid is niet beoordeeld. De gegevens zijn wel vertaald naar een emissiereductie in 2030¹.

Figuur 1: Emissiereductie per initiatief in Nederland voor 2030

¹ Sommige initiatieven lopen langer door zoals LB4: "Meer bos en hout in Nederland voor een leefbaar klimaat!" en GO1: "De transitie van aardgas naar duurzame warmte". Er is besloten deze tot 2030 te berekenen om zo de vergelijkbaarheid te vergroten en de onzekerheden te verkleinen. Een aantal initiatieven is ook al eerder dan 2030 gerealiseerd. In dit geval is deze impact doorgetrokken tot 2030. In het geval van LB4 is de impact richting 2050 ook weergegeven aangezien de impact van de bosbouw een lange termijn bestrijkt. Voor LB4 is zowel voor 2030 als 2050 enkel de impact in Nederland meegenomen, het initiatief gaat uit van een additionele 1.000 kton emissiereducties buiten Nederland.

Onderstaande grafiek geeft de impact per jaar weer van de twaalf nieuwe afspraken per thema in 2020, 2025 en 2030. De twaalf nieuwe afspraken zijn goed voor een reductie van 8,1 Mton CO₂e in 2020, 13,3 Mton CO₂e in 2025 en 17,6 Mton CO₂e in 2030, ten opzichte van de jaarlijkse uitstoot nu. Bij het optellen van de nieuwe afspraken is er rekening gehouden met eventuele overlap tussen initiatieven en onzekerheden. De thema's reflecteren de indeling van de break-outsessies van de Klimaattop. De plannen (GO4, TM6 en E3) zijn niet meegenomen in onderstaande grafiek.

Figuur 2: Totale emissiereductie van de twaalf nieuwe afspraken op de Nationale Klimaattop 2016

Belangrijkste aannames

Voor het berekenen van de emissiereductie van de initiatieven is uitgegaan van de aangeleverde gegevens van de initiatieven. De reductie wordt berekend ten opzichte van de huidige situatie. De aangeleverde gegevens zijn aangevuld met data van CBS, CO₂emissiefactoren.nl en Ecofys energie-experts op het gebied van woningbouw, mobiliteit, industrie en klimaatmodellen. De aangegeven foutmarges geven geen oordeel over de aangeleverde gegevens zoals bijvoorbeeld totale energiebesparing of totaal aantal deelnemende partijen. Ze beschrijven slechts de onzekerheid in de berekening die gedaan is om de aangeleverde data te vertalen naar emissiereducties.

Voor de berekening zijn alleen de initiatieven en bijbehorende emissiereducties opgenomen die aanvullend zijn op de Nationale Energieverkenning (NEV) 2016. Daarnaast is alleen de emissiereductie in Nederland meegenomen in de berekening voor deze publicatie.

Overzicht van de break-outsessies tijdens de Nationale Klimaatop 2016

Landbouw, bossen en landgebruik (LB)	
Code	Break-outsessies
LB1	<p>Low carbon zuivel</p> <p>Via de 'Duurzame Zuivelketen' streven zuivelondernemingen en melkveehouders gezamenlijk naar een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector. Het huidige doel is 20% emissiereductie in 2020 ten opzichte van 1990. Er wordt gestreefd om ook snel een doel voor na 2020 vast te leggen.</p>
LB2	<p>De Nederlandse levensmiddelensector na Parijs: hoe verder?</p> <p>Samen met leden, ketenpartners en stakeholders legt de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI) de basis voor een klimaatactieplan met daarin nationale en internationale acties, voor een levensmiddelenindustrie die zowel meer klimaatvriendelijk als meer klimaatbestendig is.</p>
LB3	<p>Agrifood voor klimaat</p> <p>De Nederlandse Agrifoodsector pakt de klimaatuitdaging aan. Alterra/WUR (Wageningen University & Research), Climate Smart Agriculture Booster en MVO Nederland zijn hiervoor een actiegericht programma gestart. In deze sessie delen bedrijven hun ervaringen over het gebruik van tools en de informatie daarbij.</p>
LB4	<p>Meer bos en hout in Nederland voor een leefbaar klimaat!</p> <p>Op initiatief van de Vereniging van Nederlandse Bos- en Natuurterreineigenaren, het Platform Hout Nederland en de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen is het 'Actieplan Bos en Hout 2050' gemaakt. Dit wordt tijdens de Klimaatop aangeboden. Het Actieplan heeft voor Nederland een reductie van 1,4 MtCO₂e per jaar in 2030 berekend en 3,1 MtCO₂e per jaar in 2050.</p>
LB5	<p>Bouw met duurzaam hout: kies voor een beter klimaat!</p> <p>Met een verhoogde inzet van duurzaam hout in de bouw en Grond-, Weg en Waterbouw zouden de CO₂e-emissies in Nederland kunnen worden gehalveerd. Daarom worden in deze sessie de hoofddoelstellingen voor een nieuwe Green Deal aangekondigd. Omdat de inzet van duurzaam hout veelal emissiereducties oplevert buiten Nederland, is dit niet opgenomen in de impact berekening voor deze publicatie.</p>
Gebouwde omgeving (GO)	
Code	Break-outsessies
GO1	<p>De transitie van aardgas naar duurzame warmte</p> <p>De uitdaging voor de gebouwde omgeving is groot. Er moet een transitie worden ingezet van aardgas naar een duurzame warmtevoorziening, om in de toekomst CO₂-neutraal te zijn. Bijna zeventig gemeenten en twee provincies tekenen tijdens de Klimaatop voor een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2035. Voor de berekening van de CO₂ reductie is het gasverbruik in woningen van deze gemeenten en provincies (CBS data) vervangen door een mix van alternatieven als restwarmte, zonnewarmte en elektriciteit.</p>
GO2	<p>Energierenovatie woningen: winst voor iedereen</p> <p>Energierenovatie levert naast energiebesparing positieve effecten op diverse terreinen, zoals onder andere werkgelegenheid, gezondheid, sociale cohesie, leefbaarheid en waardevermeerdering. De besparing is berekend op basis van een 10% reductie van het energieverbruik in deze buurten.</p>
GO3	<p>Energietransitie bij huishoudens met lagere inkomens</p> <p>Niet alle huishoudens kunnen om financiële redenen mee in de energietransitie. Dit leidt tot negatieve maatschappelijke effecten. Bijna tien gemeenten tekenen om een wijk in hun gemeente energie-efficiënter te maken en de energielasten van lagere inkomensgroepen te verlagen. Voor de berekening is uitgegaan van een verbetering van gemiddeld energielabel E naar A voor de woningen in de wijken.</p>
GO4	<p>Deltaplan Duurzame Renovatie, Route 15.000</p> <p>Het Dutch Green Building Council lanceert het Deltaplan Duurzame Renovatie. Het plan stelt dat momenteel 200 PJ per jaar aan gas wordt gebruikt in utiliteitsgebouwen in Nederland en dit moet terug naar 20 PJ in 2050. Hiervoor is een versnelling nodig naar diepe renovatie van 15.000 gebouwen per jaar. Gerekend is met een besparing van gemiddeld 75% op het totale energieverbruik van deze gebouwen, waarbij is aangenomen dat er verhoudingsgewijs meer gas dan elektriciteit zal worden bespaard.</p>

Transport en mobiliteit (TM)

Code Break-outsessies

- TM1 Opschaling duurzaam goederenvervoer**
Hoe kunnen we de slag maken van (kleinschalige) pilots naar grootschalige marktintroductie van nieuwe, duurzame vormen van logistiek? In deze sessie komen voorbeelden aan bod van bedrijven die een slag maken of daarin voorlopen. Van elkaar leren en stimuleren staat centraal.
- TM2 Op weg naar een volwassen markt voor duurzaam personenvervoer**
In deze sessie komen voorbeelden aan bod van bedrijven, gemeenten en regionale vervoerbedrijven die samenwerken aan de verduurzaming van personenvervoer. Er wordt een plaatje geschetst van een tankstation en personenvervoer in de toekomst en over een betaalbaar laadinfrastructuur netwerk.
- TM3 Hoe de infrastructuur kan helpen bij het bereiken van de klimaatdoelstellingen**
Platform WOW (Wegbeheerders ontmoeten Wegbeheerders en Water ontmoet water) is het platform voor kennis, ontmoeting, discussie en samenwerken voor en door weg- en waterbeheerders. In de sessie gaan Lindy Molenkamp (provincie Overijssel) en Eric Diepstraten (Rijkswaterstaat) het gesprek aan met partijen die een aandeel kunnen leveren bij het verduurzamen en innoveren van onze infrastructuur.
- TM4 Sluit je aan bij de beweging Anders Reizen: hoe verduurzamen we de mobiliteit van ons bedrijf?**
Bij de beweging Anders Reizen sluiten minimaal 14 bedrijven zich aan tijdens de Klimaattop. Ze spreken af te onderzoeken hoe ze hun mobiliteit kunnen verduurzamen en deze ervaring en kennis te delen met andere bedrijven. Op basis van ervaringen van eerdere deelnemers kan dit zorgen voor een 35% reductie in autokilometers van deze bedrijven. NS onderneemt zelf ook actie, dit door al in 2017 - een jaar eerder dan gepland - alle elektrische treinen te laten rijden op windenergie.
- TM5 Stadsdistributie via een logistieke Hub**
Het Rijk en de gemeente Den Haag starten samen een pilot om te onderzoeken wat een logistieke Hub kan bijdragen aan een schone en goed bereikbare stad. Door de pilot reduceren zij 1818 kilometer per jaar en bij een succesvolle pilot kan dit initiatief verder opgeschaald worden en zo de impact flink vergroten.
- TM6 Truckplatooning: creating next generation mobility!**
Driekwart van wat we vervoeren gaat via de weg, daarom worden er nu stappen ondernomen om mobiliteit en transport anders in te richten én te organiseren met truckplatooning. Het streven is om in 2025 in alle logistieke stromen truckplatooning in een vorm toe te passen. Er wordt ingeschat dat deze techniek toegepast kan worden in 60% van de huidige vrachtkilometers afgelegd op snel- en hoofdwegen en zorgt voor 10% emissiereductie per km.
- TM7 Sea blind the movie**
Bernice Notenboom heeft met 'Sea Blind' een onthullende film gemaakt over de vervuiling door 'zwarte koolstof' uit zeeschepen. Haar boodschap raakt de rederijen, verladers, overheden en de consument.

Energie (E)

Code Break-outsessies

- E1 De energie-intensieve industrie op weg naar een koolstofarme economie 2050**
Centraal staat de visie over de transitie van de energie-intensieve industrie naar een koolstofarme economie en een nieuwe rol van bedrijfsleven en overheid. Inzet is een trendbreuk.
- E2 Aan de slag met energiebesparing bij bedrijven**
Het bedrijfsleven gaat haar verantwoordelijkheid nemen om energiebesparing onderdeel te laten uitmaken van de bedrijfsvoering. 250 energieneutrale bedrijventerreinen in 2021 is het doel met een totale reductie van 32 PJ per jaar. Al meer dan 130 terreinen hebben zich hiervoor opgegeven. De CO₂-impact van dit initiatief is berekend op basis van deze 32 PJ met een verdeling over gas en elektriciteit conform cijfers van CBS.
- E3 Energiepotentie watersysteem**
Oppervlaktewater vormt een vrij onbekende bron van warmte en koude, die in een zeer substantieel deel van de landelijke warmte- en koudevraag kan voorzien. Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben beiden de potentie in beeld laten brengen op de Digitale Potentiekaart voor de winning van koude/warmte uit oppervlaktewater. Deze wordt aangeboden en is te vinden via de Energieatlas.

- E4 **Het Petaplan: "Groene netten" coalitie biedt kans voor Nederland**
In deze break-outsessie treedt Rijkswaterstaat toe tot de Ambitie2020 coalitie van nationale infrabeheerders, waar Prorail, Tennet, Alliander, Enexis, Stedin en KPN al in zitten. Samen maken ze werk van klimaatneutrale en circulaire infrastructures in Nederland. De coalitie selecteert bij haar partners de maatregelen met de hoogste impact en tilt deze op naar een standaard voor de hele sector.
- E5 **Grootschalige zonne-energie op overheidsgronden**
Het meest concrete zonne-energie project dat zal worden besproken is een zonnepark op de Slufter Maasvlakte dat zonnestroom kan leveren voor 25.000 huishoudens. De impact van dit park is berekend met een totaal geleverde elektriciteit van 87,5 GWh/jr. Aangenomen wordt dat deze stroom de gemiddelde elektriciteit mix in Nederland conform projecties van de Nationale Energieverkenning 2016 vervangt. Wanneer meer overheidsgronden daadwerkelijk aangewend gaan worden voor grootschalige energieopwekking is de impact vele malen groter.

Klimaatneutrale steden en regio's (KSR)

Code Break-outsessies

- KSR1 **Energiebesparing in de openbare verlichting**
Gemeenten en Rijkswaterstaat tekenen vijf afspraken om zo een grote bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelen van het SER-Energieakkoord voor openbare verlichting. Eén van de afspraken is 100% LED in de openbare verlichting. De gemeenten die dit tekenen dragen meer dan gemiddeld bij aan de doelen van het Energieakkoord. Voor de gemeenten die tekenen voor 100% LED, is gerekend is met een besparing door LED van 30-60% ten opzichte van conventionele verlichting.
- KSR2 **De meerwaarde van het Global Covenant of Mayors**
Een inspiratiesessie georganiseerd door het Klimaatverbond voor de koplopers-groep van gemeenten die deelnemen aan het Global Covenant of Mayors en de gemeenten die zich willen aansluiten.
- KSR3 **Lokale Klimaat Ambities: decentrale overheden pakken verantwoordelijkheid**
Decentrale overheden zien in dat zij in de positie zijn om de regie te voeren over de lokale en regionale energietransitie. Het ministerie van I&M zal een nieuw kennisportaal lanceren waarin niet alleen de bereikte besparingen en opgewekte hernieuwbare energie per gemeente getoond worden, maar ook meer dan 1000 lokale projecten.
- KSR4 **Regionale energiestrategieën en de energieatlas**
Tijdens de sessie wordt de Nationale Energie Atlas gelanceerd die op verzoek van decentrale overheden is ontwikkeld. Het is een nieuw instrument dat gedetailleerde geo-informatie sneller toegankelijk maakt. Dit maakt de kansen die er zijn, om onder meer energie op te wekken en te besparen, veel beter inzichtelijk.
- KSR5 **Duurzame waarde belasten of belonen?**
Stroomversnelling en de Green Deal Groene Daken slaan de handen ineen om de business case voor klimaatadaptatie te sluiten. Differentiatie van gebouw gebonden belastingen stimuleert gebouw eigenaren om hun gebouwen klimaatadaptief en energieneutraal te maken.

Duurzame bedrijfsvoering, Duurzaam inkopen (DIC)

Code Break-outsessies

- DIC1 **Practice what you preach: overheden en bedrijven aan de slag met de CO₂-prestatieladder**
Certificeren op de CO₂-Prestatieladder biedt kansen voor meer samenwerking, dialoog en innovatie voor CO₂ reductie. Tijdens deze sessie geeft het SKAO (Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen), als ontwikkelaar van de Prestatieladder, een toelichting op het 'hoe-en-wat' ervan. Daarna geven experts vanuit een decentrale overheid, het Rijk en het bedrijfsleven aan waarom zij met de CO₂-Prestatieladder aan de slag zijn gegaan en wat dit betekent in de praktijk.
- DIC2 **Klimaatactie Rijksbedrijfsvoering**
In het bereiken van de klimaatdoelen kan de Rijksoverheid als grote organisatie een aanzienlijke impact hebben. Deze sessie zal de aftrap zijn voor collectieve actie en het zetten van volgende stappen.
- DIC3 **Duurzaam consumentengedrag: de kunst van het verleiden**
Het vergroten van het aanbod van duurzame product- en dienstproposities om het consumenten daarmee extra makkelijk te maken om duurzame keuzes te maken is belangrijk. In deze sessie worden opties verkend om consumenten te beïnvloeden en geven we een zo concreet mogelijke invulling aan de kunst van het verleiden.

- DIC4 **Klimaatactie Bedrijfsvoering Overheden**
Door als overheid je eigen bedrijfsvoering te verduurzamen, worden bedrijven en bewoners geïnspireerd om ook stappen te zetten. Na vijf inspirerende pitches sta je te popelen om ook volgende stap(pen) te gaan zetten richting een volledig klimaatneutrale organisatie..
- DIC5 **Dialogo van kinderen met besluitvormers**
De Missing Chapter Foundation en het Klimaatverbond Nederland organiseren onder leiding van Laurentien van Oranje een dialoog tussen de kinderen van de Kinderklimaatop en besluitvormers uit het bedrijfsleven en overheid. De kinderen gaan de volwassenen uitdagen om afspraken concreet te maken en een kinderklimaatdeal met hen te sluiten voor het komende jaar.
- DIC6 **Millennium generatie en klimaatactie**
De Jongerenklimaatbeweging is opgericht om jongeren neer te zetten als belangrijke stakeholder in klimaatacties. De Jongeren willen de deelnemers aan de Klimaattop in aanraking brengen met hun ideeën.
- DIC7 **De CO₂-voetafdruk. Startpunt voor besparen en vergroenen**
Hoe meet je de CO₂-voetafdruk van je organisatie? En hoe ga je die vervolgens verkleinen met het besparen en vergroenen van je energie- en brandstofverbruik? Klimaatplein deelt tips, korte filmpjes en ervaringen die organisaties helpen met het verkleinen van de CO₂ voetafdruk.

Adaptatie (KA)

Code Break-outsessies

- KA1 **Aanpassen vraagt ambitie De Nationale Adaptatie Strategie (NAS)**
In de Nationale Adaptatie Strategie die nog dit jaar naar de Tweede Kamer gaat, wordt de ambitie beschreven die nodig is om Nederland klimaatbestendig te maken. Op de Klimaattop kunt u kennis maken met de strategie - én nog input leveren.
- KA2 **Monsterverbond in het waterbeheer!**
Een monsterverbond wordt getekend door Rijkswaterstaat en de Unie van waterschappen. Dit bestaat uit een palet aan mogelijkheden waarmee alle waterbeherende organisaties van Nederland aan de slag gaan. In de sessie lichten ze toe wat deze overeenkomst inhoudt: een gezamenlijke taakstelling, openstelling van de terreinen voor duurzaam opwekken van energie, energie uit water, de assets als onderpand voor financiering.

Financiering

Code Break-outsessies

- FIN1 **Willen en meten, Klimaatdata in de financiële sector**
Deze sessie gaat in op de ambities die leven bij financiële instellingen als het gaat om het leveren van een bijdrage het klimaatvraagstuk. Hoe kun je bepalen hoeveel CO₂e je nu uitstoot met al het geld dat je investeert en hoe kun je dat als financiële instelling naar beneden brengen?
- FIN2 **Wat weten voor meten, klimaatdata bij Bedrijven**
In deze interactieve sessie, die mede georganiseerd door MVO Nederland, komen bedrijven en accountants aan bod over hoe zij emissiedoelstellingen monitoren, bijvoorbeeld door gebruik van de Klimaat Barometer.
- FIN3 **Opstart Green Deal Nationale Koolstofmarkt**
Binnen deze Green Deal werken marktpartijen en overheid aan methoden voor het vaststellen van de vermindering van de uitstoot als gevolg van deze projecten en het verhandelen van de vermeden emissies om zo te zorgen voor de financiering van de projecten. Het doel is om in 2020, 0,5 Mton aan additionele CO₂e-uitstootvermindering te behalen via projecten in niet-ETS-sectoren en deze als uitstootrechten te vermarkten.
- FIN4 **Een prijs op CO₂: wie doet er mee?**
Om duurzame energievoorziening te realiseren moeten de kosten voor het uitstoten van CO₂ omhoog. In deze sessie wordt onder andere gezocht naar draagvlak, scope en mechanismen om de CO₂ prijs te verhogen. De aanwezigen worden uitgenodigd om deel te nemen aan een coalitie die na de Klimaattop de politiek en andere stakeholders actief benadert en om steun vraagt.

Technologie en innovatie (TI)

Code Break-outsessies

- TI1 DSM en partners: Fast forwarding naar hernieuwbare energie**
 DSM & partners willen bedrijven (van corporates tot start-ups), kennisinstellingen, NGO's en overheden inspireren hoe je met open innovatie, samen met (vaak verrassende) partners, door de hele keten echt impact kan maken en samen sneller duurzame oplossingen kan realiseren. Hiervoor wordt ook een nieuwe Bright Mind Challenge gelanceerd, zie voor meer informatie <http://www.sciencecanchangetheworld.org/>
- TI2 Via Smart naar Sustainable Bouwen**
 OVG is samen met de ABN-AMRO een initiatief aangegaan voor de herontwikkeling van 50.000 m² duurzame kantoorgebouwen in Amsterdam en Rotterdam. Het is de eerste officiële green loan van de ABN-AMRO voor herontwikkeling. Voor de nieuwe ontwikkelingen van OVG wordt minimaal energie neutraliteit gerealiseerd en waar mogelijk energie plus.
- TI4 De Grote CO₂-reductie Show**
 Inzicht in de CO₂ uitstoot van uw organisatie is de start van reductie! Een inspiratiesessie waarbij de Nederlandse Klimaatcoalitie vertelt over de Climate Make-over: van Aanpak naar Resultaat.
- TI5 Versnelling van de Energietransitie voor een Nederlandse Groene Welvaart**
 Eneco, het Havenbedrijf Rotterdam, Shell Nederland, Siemens en Van Oord hebben zich op eigen initiatief verzameld aan de Energietafel om na te denken over de toekomst van de energiehuishouding in Nederland.
- TI6 Lancering CO₂ Smart Grid**
 Tijdens de Nationale Klimaatop lanceren we een plan van aanpak om te komen tot 's werelds eerste CO₂ Smart Grid: een netwerk van grootschalige bronnen, buffers en gebruikers van CO₂. Met 26 partners uit de markt, de maatschappij en de overheid onderzoeken we de komende twee jaar de uitrol van dit enorme CO₂e emissie reductie project. De sleutel: CO₂ is geen afval maar een belangrijke bouwstof in de circulaire economie, in de eerste plaats voor de glastuinbouw maar ook voor de (bio)chemie, bouwmaterialen en andere sectoren.
- TI7 We mean business; bedrijven gaan verder dan Parijs**
 In deze sessie laten we ondernemers aan het woord en vertellen zij hoe de politiek bedrijven moeten stimuleren en faciliteren zodat we de doelen van Parijs halen. 'We Mean Business' is een wereldwijd platform van duurzame bedrijven, dat bedrijven verenigt die met het klimaatakkoord aan de slag gaan en dat ook willen laten zien.

Geopolitieke risico's (GI)

Code Break-outsessies

- GI1 Klimaatverandering en instabiliteit. Gevolgen voor Nederlandse handel en investeringen.**
 Een interactieve sessie over de kansen en bedreigingen van geopolitieke verschuivingen door klimaatverandering en hoe bedrijven en investeerders hiermee om kunnen gaan.
- GI2 Een jaar na Parijs: Nederland op COP22 in Marrakesh**
 Een interactieve sessie met de Nederlandse onderhandelingsdelegatie en bedrijven & organisaties actief op de COP in Marrakesh over hoe het staat met de uitwerking en implementatie van het Parijs Akkoord en het verder gaat met de mondiale actieagenda.

